

Η επίδραση των πεποιθήσεων των γονέων σχετικά με τον έλεγχο της παιδικής συμπεριφοράς στην εφαρμογή πρακτικών πειθαρχίας

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Μ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
ΓΕΩΡΓΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ
Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στη διερεύνηση των πεποιθήσεων πεδίου ελέγχου των γονέων αναφορικά με τη συμπεριφορά των παιδιών τους και της επίδρασης που μπορεί να έχουν στις πρακτικές πειθαρχίας που χρησιμοποιούν.

Μελετάται, επίσης, και η επίδραση του επιπέδου μόρφωσης των γονέων στις μεταβλητές αυτές. Παρουσιάζονται ταυτόχρονα στοιχεία για τις ψυχομετρικές ιδιότητες της Κλίμακας Γονεϊκού Πεδίου Ελέγχου. Η κλίμακα αυτή χορηγήθηκε σε 287 γονείς, 122 εκ των οποίων συμπλήρωσαν επιπρόσθετα ένα ερωτηματολόγιο πρακτικών πειθαρχίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν, πρώτον, πως με βάση τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της κλίμακας η χρήση της σε ελληνικό δείγμα κρίνεται ικανοποιητική και, δεύτερον, πως οι πεποιθήσεις εσωτερικού πεδίου ελέγχου είναι προβλεπτικές χρήσης πρακτικών οριοθέτησης, ενώ πεποιθήσεις εξωτερικού πεδίου ελέγχου είναι ενδεικτικές χρήσης τιμωρητικών πρακτικών.

Λέξεις-κλειδιά: Γονεϊκό πεδίο ελέγχου, πρακτικές πειθαρχίας.

Ο όρος «πεδίο» ή «κέντρο ελέγχου» (locus of control) αποτελεί μια εννοιολογική κατασκευή που έχει τις ρίζες της στη θεωρία της κοινωνικής μάθησης του Rotter (1966, 1982) για την προσωπικότητα και παριστά μια γενικευμένη προσδοκία του ατόμου για τους παράγοντες που καθορίζουν τις επιτυχίες και τις αποτυχίες στη ζωή του. Τα άτομα διακρίνονται ως προς το πεδίο ελέγχου σε δύο κατηγορίες: σε εκείνα που πιστεύουν στην ικανότητά τους να ελέγξουν τα γεγονότα της ζωής, έχουν δηλαδή εσωτερικό πεδίο ελέγχου, και σε εκείνα που πιστεύουν ότι οι επιτυχίες ή οι αποτυχίες της ζωής είναι αποτέλεσμα εξωτερικών παραγόντων, όπως οι συμπτώσεις, η τύχη ή το πεπρωμένο, έχουν δηλαδή εξωτερικό πεδίο ελέγχου. Το πεδίο ελέγχου αποτελεί χαρακτηριστικό της προσωπικότητας με την έννοια ότι παραμένει

διαχρονικά σταθερό και περιγράφει το άτομο σε ένα ευρύ φάσμα καταστάσεων. Η διάχυτη αυτή πεποίθηση επιδρά καταλυτικά στον τρόπο με τον οποίο το άτομο σκέφτεται, αποφασίζει και ενεργεί στην καθημερινή του ζωή.

Το εσωτερικό πεδίο ελέγχου, για παράδειγμα, έχει βρεθεί να συσχετίζεται με την ικανότητα για αυτόνομη λήψη αποφάσεων, δηλαδή την ετοιμότητα του ατόμου να ρυθμίζει από μόνο του τη ζωή του, πιστεύοντας ότι οι επιτυχίες και οι αποτυχίες του αποτελούν συνέπεια των δικών του πράξεων. Για το λόγο αυτό, το άτομο με εσωτερικό πεδίο ελέγχου αναζητά ενεργά πληροφορίες σχετικά με την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων του και χαρακτηρίζεται από καλύτερη ψυχολογική προσαρμογή (π.χ., Lefcourt, 1982). Αντιθέτως, άτομα με εξωτερικό πεδίο

ελέγχου έχουν βρεθεί να επιδεικνύουν αδυναμία αντιμετώπισης στρεσογόνων καταστάσεων, και κατά συνέπεια να εμφανίζουν καταθλιπτικά συμπτώματα (Lefcourt, 1983). Με βάση την εννοιολογική κατασκευή της γενικευμένης έννοιας του πεδίου ελέγχου έχουν αναπτυχθεί θεωρίες για επιμέρους περιοχές στις οποίες το άτομο επιδεικνύει πεποιθήσεις για την εσωτερική ή την εξωτερική ελεγχιμότητα συγκεκριμένων στόχων, ανάμεσα στους οποίους και η διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Σύμφωνα με τη θεώρηση αυτή, ένας γονέας μπορεί να χαρακτηριστεί ως προς το γονεϊκό πεδίο ελέγχου του, το οποίο σχετίζεται με αισθήματα ευθύνης και επάρκειας σε σχέση με τη συμπεριφορά του παιδιού.

Η έρευνα έχει καταδείξει ότι ο προσανατολισμός του πεδίου ελέγχου (εσωτερικό ή εξωτερικό) του γονιού συνδέεται με το γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης και άλλες πλευρές της σχέσης γονέα - παιδιού (Heath & Cavanaugh, 1993). Έχει βρεθεί ότι γονείς με εξωτερικό πεδίο ελέγχου τείνουν να αποδίδουν την ανάπτυξη του παιδιού τους σε δυνάμεις πέραν του δικού τους ελέγχου, πιστεύουν ότι έχουν λίγη επίδραση στη συμπεριφορά του σε σχέση με το πεπρωμένο ή την τύχη, τα οποία θεωρούν καθοριστικής σημασίας. Τέλος, μπορεί να πιστεύουν ότι το παιδί ελέγχει σημαντικές πλευρές της δικής τους καθημερινής ζωής. Οι γονείς αυτοί βρέθηκε ότι χρησιμοποιούν πρακτικές αυταρχικής διαπαιδαγώγησης (Bugenthal, Blue, & Cruzcosa, 1989) και ότι τα παιδιά τους αναπτύσσουν προβλήματα συμπεριφοράς (Campis, Lyman, & Prentice-Dunn, 1986. Janssens, 1994). Επίσης, μπορεί να θεωρούν μάταιη την προσπάθειά τους να συμβάλλουν στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων του παιδιού για αυτορύθμιση των συναισθημάτων και έλεγχο του περιβάλλοντός του (Calkins, 1994).

Απεναντίας, οι γονείς με εσωτερικό πεδίο ελέγχου αντιλαμβάνονται ότι οι πράξεις τους είναι ικανές να επηρεάσουν την ανάπτυξη του παιδιού τους και λειτουργούν ως πρότυπα αυτόνομης δραστηριότητας (Hagekull, Bohlin, & Hammarberg, 2001).

Έχει υποστηριχθεί ότι οι γονεϊκές πεποιθή-

σεις ελέγχου επηρεάζονται σημαντικά από τη συμπεριφορά των παιδιών. Έτσι, η ανάπτυξη εξωτερικού πεδίου ελέγχου σε κάποιο γονέα μπορεί να είναι το αποτέλεσμα αλληλεπίδρασης με ένα παιδί με «δύσκολη» ιδιοσυγκρασία, που δεν ανταποκρίνεται στις προσπάθειες για οριοθέτηση ή είναι ανεξέλεγκτο. Επίσης, η συμβίωση με κάποιο παιδί με διαταραχές συμπεριφοράς, συναισθηματος ή και προβλήματα υγείας μπορεί να συμβάλει στη μείωση των πεποιθήσεων εσωτερικού πεδίου ελέγχου σε μερικούς γονείς (Lovejoy, Verda, & Hays, 1997). Από την άλλη πλευρά, λιγοστές μελέτες υποστηρίζουν ότι οι πεποιθήσεις ελέγχου στα παιδιά είναι πιθανό να δημιουργούνται μέσα από διαδικασίες μίμησης προτύπου ή ταύτισης με τις ανάλογες απόψεις και αντιλήψεις των γονέων. Όμως, η διαπιστωμένη συνάφεια ανάμεσα στις πεποιθήσεις ελέγχου των γονέων και σε αυτές των παιδιών τους είναι μικρή και ασυνεπής (Morton, 1997), καταδεικνύοντας ότι η προέλευση των πεποιθήσεων πεδίου ελέγχου τόσο των γονέων όσο και των παιδιών χρήζει περαιτέρω διερεύνησης.

Η μέτρηση του πεδίου ελέγχου των γονέων στις περισσότερες σχετικές έρευνες γινόταν με κάποια κλίμακα που έκανε σφαιρική εκτίμηση του χαρακτηριστικού αυτού, αγνοώντας επιμέρους διαστάσεις του πεδίου ελέγχου εστιασμένες στη σχέση γονέα - παιδιού. Την απάντηση στο αδιέξοδο αυτό έδωσαν οι Campis, Lyman και Prentice-Dunn, όταν το 1986 κατασκεύασαν την Κλίμακα Γονεϊκού Πεδίου Ελέγχου (ΚΓΠΕ, Parental Locus of Control Scale - PLOC), που σχεδιάστηκε για να μετρήσει τις διαφορές των γονέων σε ό,τι αφορά τις αντιλήψεις τους για το βαθμό στον οποίο οι επιτυχίες ή οι αποτυχίες τους στην ανατροφή των παιδιών τους ελέγχονται εσωτερικά ή εξωτερικά. Συγκεκριμένα, η κλίμακα αξιολογεί το γονεϊκό αίσθημα ευθύνης, επάρκειας και ελέγχου όσον αφορά τη συμπεριφορά του παιδιού. Η κλίμακα χορηγήθηκε σε δείγμα γονέων που είχαν παραπεμφθεί σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας καθώς και σε φυσιολογικούς γονείς. Βρέθηκε ότι οι φυσιολογικοί γονείς ένιωθαν περισσότερη ευθύνη για την ανατροφή

του παιδιού τους σε σχέση με εκείνους που είχαν παραπεμφθεί (Campis, Lyman, & Prentice-Dunn, 1986), ενώ στην έρευνα των Roberts, Joe και Rowe-Halbert (1992) το πεδίο ελέγχου των γονέων προέβλεπε την εμφάνιση προβλημάτων ανεπιθύμητης συμπεριφοράς σε παιδιά των οποίων οι οικογένειες είχαν παραπεμφθεί σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

Η παρούσα έρευνα στοχεύει στη μελέτη της επίδρασης των γονεϊκών πεποιθήσεων πεδίου ελέγχου στις πρακτικές πειθαρχίας που χρησιμοποιούν οι γονείς. Επίσης, διερευνά το κατά πόσο οι διαστάσεις του γονεϊκού πεδίου ελέγχου μπορούν να προβλέψουν τη χρήση συγκεκριμένων πρακτικών διαπαιδαγώγησης. Με βάση τα ευρήματα συναφών ερευνών, μπορούμε να κάνουμε τις εξής προβλέψεις: α) οι γονείς με εξωτερικό πεδίο ελέγχου θα χρησιμοποιούν συχνότερα τιμωρητικές πρακτικές, ενώ β) οι γονείς με εσωτερικό πεδίο ελέγχου θα αναφέρουν συχνότερα την υιοθέτηση πρακτικών οριοθέτησης. Για την αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων της έρευνας η αξιολόγηση των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών της Κλίμακας Γονεϊκού Πεδίου Ελέγχου κρίθηκε πρωτίστης σημασίας, αφού για πρώτη φορά χρησιμοποιείται σε ελληνικό δείγμα.

Μέθοδος

Δείγμα

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν από γονείς μαθητών που φοιτούσαν σε αστικά σχολεία της Κύπρου. Το συνολικό δείγμα στο οποίο δόθηκε η Κλίμακα Γονεϊκού Πεδίου Ελέγχου αποτελούνταν από 287 υποκείμενα (82 άντρες και 179 γυναίκες, ενώ 26 γονείς δε δήλωσαν το φύλο τους). Από το δείγμα αυτό 122 άτομα (38 άνδρες και 82 γυναίκες) συμπλήρωσαν επίσης και ένα ερωτηματολόγιο πρακτικών πειθαρχίας. Ενεήντα γονείς είχαν παιδιά στο γυμνάσιο και 196 γονείς είχαν παιδιά στο δημοτικό σχολείο (ένας γονέας δε δήλωσε τη βαθμίδα φοίτησης του παιδιού του). Η ηλικία των γονέων κυμαινόταν από

28 έως 53 έτη ($M.O. = 39.62$, $T.A. = 5.26$). Το μορφωτικό επίπεδο του κάθε γονέα υπολογίστηκε με βάση τα έτη εκπαίδευσής του. Σχηματίστηκαν, έτσι, 3 κατηγορίες: κατώτερο μορφωτικό επίπεδο (λιγότερα από 12 έτη εκπαίδευσης) –ποσοστό 23.7%–, μέσο μορφωτικό επίπεδο (μέχρι 12 έτη εκπαίδευσης) –ποσοστό 45.9%– και υψηλό μορφωτικό επίπεδο (περισσότερα από 12 έτη εκπαίδευσης) – ποσοστό 30.4%.

Όργανα μέτρησης

Γονεϊκό πεδίο ελέγχου. Για την αξιολόγηση των πεποιθήσεων γονεϊκού πεδίου ελέγχου χορηγήθηκε στους γονείς η Κλίμακα Γονεϊκού Πεδίου Ελέγχου των Campis, Lyman και Prentice-Dunn (1986). Η κλίμακα μεταφράστηκε από τα αγγλικά στα ελληνικά από τους συγγραφείς με τη μέθοδο της αντίστροφης μετάφρασης. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 47 δηλώσεις, οι απαντήσεις στις οποίες δίνονται σε πενταβάθμια κλίμακα, όπου 1 = διαφωνώ απόλυτα και 5 = συμφωνώ απόλυτα. Η Κλίμακα Γονεϊκού Πεδίου Ελέγχου αποτελείται από 5 υποκλίμακες. Υψηλές τιμές σε κάθε υποκλίμακα είναι ενδεικτικές γονέων με εξωτερικό πεδίο ελέγχου, ενώ χαμηλές τιμές είναι ενδεικτικές γονέων με εσωτερικό πεδίο ελέγχου. Συγκεκριμένα: 1) *Γονεϊκή Επάρκεια* (10 δηλώσεις): Υψηλές τιμές στην υποκλίμακα αυτή είναι ενδεικτικές γονέων που δεν αισθάνονται επαρκείς στον τρόπο ανατροφής των παιδιών τους. 2) *Γονεϊκή Ευθύνη* (10 δηλώσεις): Υψηλές τιμές στην υποκλίμακα αυτή δηλώνουν γονείς που δε νιώθουν υπεύθυνοι για τα παιδιά τους. 3) *Έλεγχος της Ζωής των Γονέων από το Παιδί* (7 δηλώσεις): Υψηλές τιμές στην υποκλίμακα αυτή είναι ενδεικτικές γονέων που πιστεύουν ότι τα παιδιά τους ελέγχουν τη ζωή τους. 4) *Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο / Τύχη* (10 δηλώσεις): Υψηλές τιμές στην υποκλίμακα αυτή σημειώνουν οι γονείς που πιστεύουν ότι η συμπεριφορά του παιδιού τους είναι αποτέλεσμα του πεπρωμένου ή της τύχης. 5) *Γονεϊκός Έλεγχος της Συμπεριφοράς του Παιδιού* (10 δηλώ-

σεις): Υψηλές τιμές στην υποκλίμακα αυτή είναι ενδεικτικές γονέων που δε νιώθουν ότι ελέγχουν τη συμπεριφορά των παιδιών τους. Στη μελέτη εγκυρότητας της κλίμακας PLOC βρέθηκε ότι τρεις από τις πέντε διαστάσεις της (Γονεϊκή Ευθύνη, Έλεγχος της Ζωής των Γονέων από το Παιδί και Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο / Τύχη) παρουσίασαν θετική συνάφεια με τις τιμές γενικού πεδίου ελέγχου, ενώ οι υπόλοιπες δύο (Γονεϊκή Επάρκεια και Γονεϊκός Έλεγχος της Συμπεριφοράς του Παιδιού) παρουσίασαν αρνητική συνάφεια, ευρήματα ενδεικτικά της συγκλίνοιας εγκυρότητας της κλίμακας (Campis, Lyman, & Prentice-Dunn, 1986).

Πρακτικές πειθαρχίας. Το ερωτηματολόγιο των Γονεϊκών Πρακτικών Πειθαρχίας που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα αποτελεί μέρος του ερωτηματολογίου για το παιδί και την οικογένεια που κατασκευάστηκε από τους Δημητρίου, Καπαρδή, Παναγιώτου και Καζή (Panayiotou, Kapardis, & Demetriou, 2002). Περιέχει 13 γονεϊκές πρακτικές πειθαρχίας, για τις οποίες ο/η ερωτώμενος/η καλείται να δηλώσει το βαθμό στον οποίο τις εφαρμόζει, σε μια επτάβαθμια κλίμακα με ακραίες εκφράσεις «δεν ισχύει καθόλου» και «ισχύει απόλυτα».

Διαδικασία

Οι ερευνητές επισκέφθηκαν τα σχολεία και έδωσαν τα ερωτηματολόγια στους μαθητές για να συμπληρωθούν στο σπίτι από όποιον από τους δύο γονείς ήταν διαθέσιμος. Για να διατηρηθεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων και για λόγους εμπιστευτικότητας, τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια επιστράφηκαν στο σχολείο μέσα σε σφραγισμένο φάκελο.

Αποτελέσματα

Ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της Κλίμακας Γονεϊκού Πεδίου Ελέγχου

Παρά το γεγονός ότι η κλίμακα PLOC χρησι-

μοποιείται συχνά σε έρευνες στο εξωτερικό (Ortega, 2001. Lovejoy, Verda, & Hays, 1997), στην Ελλάδα χρησιμοποιείται για πρώτη φορά. Για το λόγο αυτό κρίθηκε απαραίτητη η διερεύνηση των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών της ελληνικής μετάφρασης της κλίμακας. Συγκεκριμένα αξιολογήθηκαν η εσωτερική αξιοπιστία και η εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής της κλίμακας.

Ως προς την αξιοπιστία της κλίμακας, οι κατασκευαστές της αναφέρουν δείκτη αξιοπιστίας Cronbach's α για το αρχικό δείγμα 0.92 για όλη την κλίμακα. Οι δείκτες αξιοπιστίας για τις επιμέρους κλίμακες αναφέρονται επίσης ως ικανοποιητικοί (από 0.65 έως 0.77 – Campis, Lyman, & Prentice-Dunn, 1986). Με βάση το συνολικό υφιστάμενο δείγμα, ο δείκτης αξιοπιστίας Cronbach's α για όλη την κλίμακα εκτιμήθηκε σε 0.80 (47 δηλώσεις, $N = 287$). Ο έλεγχος της εσωτερικής συνέπειας των επιμέρους υποκλίμακων για το συνολικό υφιστάμενο δείγμα κατέδειξε υψηλούς δείκτες Cronbach's α για τις τέσσερις από τις πέντε υποκλίμακες. Οι δείκτες αυτοί καθώς και οι περιγραφικοί στατιστικοί δείκτες για όλες τις υποκλίμακες παρουσιάζονται στον Πίνακα 1. Παρατίθενται, επίσης, και οι αντίστοιχοι δείκτες για το αρχικό δείγμα της PLOC σε «κανονικούς» γονείς και σε γονείς που είχαν παραπεμφθεί σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας, όπως αναφέρονται στους Campis, Lyman και Prentice-Dunn (1986). Από την παρατήρηση των μέσων όρων διαπιστώνει κανείς πως οι γονείς του παρόντος δείγματος φαίνεται ότι αισθάνονται αρκετή ευθύνη για την ανατροφή των παιδιών τους (πολύ χαμηλότεροι δείκτες σε σχέση με το αρχικό δείγμα, άρα υψηλότερο εσωτερικό πεδίο ελέγχου), εντούτοις, όμως, οι τιμές στην υποκλίμακα Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο / Τύχη είναι υψηλότερες απ' ό,τι στο δείγμα στάθμισης με «φυσιολογικούς» γονείς.

Για τον έλεγχο της εγκυρότητας εννοιολογικής κατασκευής της κλίμακας χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση παραγόντων. Είναι σημαντικό καταρχήν να επισημανθεί ότι 26 άτομα του δείγματος άφησαν αναπάντητες μερικές ερωτήσεις, και για

Πίνακας 1

Περιγραφικοί στατιστικοί δείκτες και δείκτες αξιοπιστίας για τις 5 υποκλίμακες σε σχέση με το υφιστάμενο δείγμα και τα αρχικά δείγματα

Κλίμακες	Υφιστάμενο δείγμα M.O.	Κανονικό δείγμα* M.O.	Κλινικό δείγμα* M.O.	T.A.	Cronbach's α
Γονεϊκή Επάρκεια	20.2	17.6	19.3	6.4	0.62
Γονεϊκή Ευθύνη	22.2	30.4	32.6	7.3	0.77
Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο / Τύχη	25.6	21.6	-	9.2	0.81
Έλεγχος της Ζωής των Γονέων από το Παιδί	14.5	14.4	16.3	4.11	0.32
Γονεϊκός Έλεγχος της Συμπεριφοράς του Παιδιού	23.2	26.6	31.4	7.0	0.72

* Σημείωση: Μέσοι όροι (M.O.) όπως αναφέρονται από τους κατασκευαστές της κλίμακας.

την αποφυγή συρρίκνωσης του δείγματος τα κενά αντικαταστάθηκαν με τους μέσους όρους κάθε ερώτησης. Το μέτρο επάρκειας της δειγματοληψίας των Kaiser Meyer Olkin (KMO), που στην προκειμένη περίπτωση βρέθηκε 0.74, ήταν ικανό για να διεξαχθεί η παραγοντική ανάλυση της κλίμακας. Χρησιμοποιήθηκε διερευνητική παραγοντική ανάλυση με τη μέθοδο των κύριων συνιστωσών, με ορθογώνια περιστροφή τύπου Varimax. Από την ανάλυση προέκυψαν δεκαπέντε παράγοντες, οι οποίοι συνολικά εξηγούν το 61% της διακύμανσης. Στην ανάλυση αυτή φορτίσεις που είναι ίσες ή μεγαλύτερες από 0.30 θεωρήθηκαν σημαντικές. Οι εννέα από τους παράγοντες που εξήχθησαν φαίνεται να είναι τμήματα των πέντε υποκλιμάκων της ΚΓΠΕ. Η επισκόπηση του διαγράμματος παραγόντων (Cattell, 1966), όμως, έδειξε ότι πρέπει να εξαχθούν πέντε παράγοντες, πράγμα που συμφωνεί με τη θεωρία των κατασκευαστών της κλίμακας. Με βάση το κριτήριο αυτό έγινε δεύτερη παραγοντική ανάλυση με τη μέθοδο των κύριων συνιστωσών και ορθογώνια περιστροφή τύπου Varimax, όπου ζητήθηκε να εξαχθούν πέντε παράγοντες. Η λύση που προέκυψε κατέταξε τις 37 από τις

47 ερωτήσεις στις αναμενόμενες υποκλίμακες, εξηγώντας το 37% της διακύμανσης. Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τις φορτίσεις των επιμέρους ερωτήσεων που ορίζουν τον κάθε παράγοντα, και όλες είναι μεγαλύτερες από το 0.30. Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 2, ο πρώτος παράγοντας συμφωνεί με την υποκλίμακα Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο / Τύχη και περιλαμβάνει και τις δέκα σχετικές ερωτήσεις. Ο δεύτερος παράγοντας συμφωνεί με την υποκλίμακα Γονεϊκή Ευθύνη, περιλαμβάνοντας επίσης και τις δέκα ερωτήσεις. Ο τρίτος περιέχει οκτώ από τις δέκα ερωτήσεις της υποκλίμακας Γονεϊκός Έλεγχος της Συμπεριφοράς του Παιδιού. Ο τέταρτος παράγοντας περιλαμβάνει πέντε από τις ερωτήσεις της υποκλίμακας Γονεϊκή Επάρκεια και, τέλος, ο πέμπτος περιλαμβάνει τέσσερις ερωτήσεις της υποκλίμακας Έλεγχος της Ζωής των Γονέων από το Παιδί. Είναι προφανές ότι οι τρεις πρώτοι παράγοντες είναι οι επικρατέστεροι, ενώ οι δύο τελευταίοι προσεγγίζουν λιγότερο την αρχική δομή της κλίμακας.

Πίνακας 2

Παράγοντες γονεϊκού πεδίου ελέγχου που προέκυψαν από την παραγοντική ανάλυση της ΚΓΠΕ

	1	2	3	4	5
28. Το να είσαι καλός γονιός εξαρτάται συνήθως από το πόσο τυχερός είσαι να έχεις καλά παιδιά.	.728				
29. Είμαι απλώς ένας από αυτούς τους τυχερούς γονιούς που έτυχε να έχει καλά παιδιά.	.709				
31. Η μοίρα ήταν καλή μαζί μου. Εάν είχα κακά παιδιά δεν ξέρω τι θα έκανα.	.656				
30. Βρίσκω συχνά ότι, όταν πρόκειται για τα παιδιά μου, ό,τι είναι να συμβεί θα συμβεί.	.574				
37. Χωρίς τύχη δεν μπορεί κάποιος να είναι αποτελεσματικός γονιός.	.559				
32. Η επιτυχία συναλλαγής με τα παιδιά φαίνεται ότι είναι περισσότερο θέμα της διάθεσης του παιδιού και των συναισθημάτων του εκείνη τη στιγμή, παρά των πράξεων κάποιου.	.525				
34. Για να βάλω σε εφαρμογή τα σχέδιά μου, σιγουρεύομαι ότι ταιριάζουν με τις επιθυμίες του παιδιού μου.	.447				
36. Η κληρονομικότητα παίζει το σημαντικότερο ρόλο στον καθορισμό της προσωπικότητας ενός παιδιού.	.428			.339	
33. Ούτε εγώ ούτε το παιδί μου ευθυνόμαστε για τη συμπεριφορά του.	.418		.411		
35. Οι περισσότεροι γονείς δεν αντιλαμβάνονται το βαθμό στον οποίο η διαμόρφωση του χαρακτήρα του παιδιού τους εξαρτάται από τυχαία γεγονότα.	.373				
17. Οι γονείς που κάνουν τα παιδιά τους να νιώθουν αβοήθητα απλώς δε χρησιμοποιούν τις καλύτερες τεχνικές.	.620				
16. Τα προβλήματα συμπεριφοράς των παιδιών οφείλονται συχνά σε λάθη που κάνουν οι γονείς τους.	.606				
20. Οι ατυχίες ή οι επιτυχίες που είχα ως γονιός είναι το άμεσο αποτέλεσμα της δικής μου συμπεριφοράς.	.583				
18. Τα προβλήματα συμπεριφοράς των περισσότερων παιδιών δε θα αναπτύσσονταν αν οι γονείς τους γνώριζαν καλύτερες πρακτικές διαπαιδαγώγησης.	.566				
19. Είμαι υπεύθυνος για τη συμπεριφορά του παιδιού μου.	.551				
11. Δεν υπάρχουν καλά ή κακά παιδιά – μόνο καλοί ή κακοί γονείς.	.545				
14. Τα προβλήματα συμπεριφοράς του παιδιού μου δεν είναι κανενός άλλου ευθύνη παρά μόνο δική μου.	.493				
15. Ικανοί άνθρωποι που αποτυγχάνουν να γίνουν καλοί γονείς δεν «άρπαξαν» τις ευκαιρίες τους.	.482				

Πίνακας 2

Παράγοντες γονεϊκού πεδίου ελέγχου που προέκυψαν από την παραγοντική ανάλυση της ΚΓΠΕ

	1	2	3	4	5
13. Οι γονείς που δεν καταφέρνουν να κάνουν τα παιδιά τους να τους ακούνε δεν καταλαβαίνουν τι χρειάζεται για να τα πάνε καλά με τα παιδιά τους.		.479		-.357	
12. Όταν το παιδί μου συμπεριφέρεται σωστά, είναι επειδή ανταποκρίνεται στις δικές μου προσπάθειες.	-.440	.443			
45. Κάποτε νιώθω πως δεν ελέγχω αρκετά την πορεία που παίρνει η ζωή του παιδιού μου.			.652		
41. Είναι συχνά πιο εύκολο να αφήσω το παιδί μου να κάνει το δικό του παρά να ανεχθώ ένα ξέσπασμα θυμού.			.608		
39. Η συμπεριφορά του παιδιού μου είναι συνήθως υπεράνω αυτού που μπορώ να χειριστώ.	.346		.587		
46. Αφήνω συχνά το παιδί μου να τη γλιτώνει όταν κάνει κάτι.			.586		
40. Κάποτε νιώθω ότι η συμπεριφορά του παιδιού μου είναι αδιόρθωτη.			.561		
43. Το παιδί μου συμπεριφέρεται συχνά με τρόπο διαφορετικό από αυτό που εγώ θα ήθελα.			.556		
42. Βρίσκω ότι κάποτε το παιδί μου με αναγκάζει να κάνω πράγματα που δε θα ήθελα πραγματικά να κάνω.			.518		
44. Κάποτε όταν είμαι κουρασμένος/η αφήνω τα παιδιά μου να κάνουν πράγματα που κανονικά δε θα τα άφηνα να κάνουν.				.502	
6. Όσο και να προσπαθεί ο γονιός, κάποια παιδιά ποτέ δε θα μάθουν να προσέχουν.				.679	
2. Όταν πάει κάτι στραβά μεταξύ του παιδιού μου και εμένα, πολύ λίγα μπορώ να κάνω για να το διορθώσω.				.624	
5. Το παιδί μου τελικά κάνει αυτό που θέλει, άρα γιατί να προσπαθώ.				.605	
4. Αν το παιδί σου έχει ξεσπάσματα θυμού, ό,τι και αν προσπαθήσετε, στο τέλος η προσπάθειά σας θα πάει χαμένη.				.597	
1. Οι δικές μου ενέργειες ως γονιού έχουν μικρό αποτέλεσμα στη συμπεριφορά του παιδιού μου.				.461	
24. Νιώθω πως οτιδήποτε συμβαίνει στη ζωή μου ελέγχεται κυρίως από το παιδί μου.					.694
23. Το παιδί μου επηρεάζει τον αριθμό φίλων που έχω.					.683
21. Η ζωή μου ελέγχεται κυρίως από το παιδί μου.					.574
25. Είναι εύκολο για μένα να αποφύγω και να δράσω ανεξάρτητα από τις προσπάθειες του παιδιού μου να με ελέγξει.					-.409

Πίνακας 3
Φορτίσεις παραγόντων για τις δηλώσεις πρακτικών πειθαρχίας

Δηλώσεις	1	2	3
(γ) Στο σπίτι σας υπάρχουν ξεκάθαροι κανόνες συμπεριφοράς, και το παιδί το γνωρίζει.	.877		
(δ) Παρακολουθείτε πόσο συμμορφώνεται το παιδί σας με τους κανόνες του σπιτιού σας.	.813		
(ε) Υπάρχουν θετικές συνέπειες για το παιδί σας όταν ακολουθεί τους κανόνες και αρνητικές συνέπειες όταν τους παραβιάζει.	.725		
(β) Το παιδί σας γνωρίζει καλά ποιες πράξεις του είναι επιθυμητές και ποιες όχι από εσάς και το/τη σύζυγό σας.	.683		
(μ) Παρακολουθείτε τη συμπεριφορά του παιδιού σας προσεκτικά για να του δώσετε την απαραίτητη προσοχή όταν συμπεριφέρεται θετικά.	.595		
(ι) Απειλείτε συχνά το παιδί σας με τιμωρία ή το μαλώνετε για κάτι που έκανε.	.846		
(κ) Μετά από πολλές προειδοποιήσεις, στο τέλος ξεσπάτε και τιμωρείτε το παιδί σας αυστηρότερα απ' ό,τι θα επιθυμούσατε.	.821		
(λ) Συχνά ξεσπάτε και τιμωρείτε το παιδί σας γιατί σας έχει «σπάσει τα νεύρα».	.772		
(η) Όταν διαφωνείτε με το παιδί σας αυτό συχνά φωνάζει, κλαίει και είναι εκτός ελέγχου.	.597		
(ζ) Συχνά προσφέρετε μια ανταμοιβή στο παιδί σας, αλλά στο τέλος δεν τη δίνετε.	.754		
(θ) Το παιδί σας σας παρακούει συχνά.	.613		
(στ) Συχνά απειλείτε να τιμωρήσετε το παιδί σας, αλλά στο τέλος δεν το κάνετε.	.601		
(α) Αν το παιδί σας συμπεριφέρεται καλά, συνήθως το ανταμείβετε.	.467		

Η Κλίμακα Γονεϊκών Πρακτικών Πειθαρχίας

Οι 13 δηλώσεις της Κλίμακας Γονεϊκών Πρακτικών Πειθαρχίας, που συμπλήρωσαν οι 120 από τους γονείς του συνολικού δείγματος, υποβλήθηκαν επίσης σε παραγοντική ανάλυση κύριων συνιστωσών με ορθογώνια περιστροφή τύπου Varimax. Προέκυψαν τρεις παράγοντες, οι οποίοι εξηγούσαν το 59% της διακύμανσης. Ο Πίνακας 3 παρουσιάζει τις φορτίσεις των παραγόντων για καθεμία από τις γονεϊκές πρακτικές, οι οποίες ήταν ίσες ή μεγαλύτερες του 0.3.

Οι δύο από τους τρεις παράγοντες που προέκυψαν κρίθηκαν ως εννοιολογικά σαφείς, με τον πρώτο να περιγράφει πρακτικές πειθαρχίας με έμφαση στην οριοθέτηση της συμπεριφοράς του παιδιού, και κατά συνέπεια ονομάστηκε

«πρακτικές οριοθέτησης». Ο δεύτερος παράγοντας παρουσίασε εξίσου ικανοποιητική ερμηνεία, συγκεντρώνοντας τις δηλώσεις εκείνες που παραπέμπουν σε συμπεριφορές τιμωρίας, οι οποίες, όμως, στοχεύουν κυρίως στην εκτόνωση του γονέα και όχι στην οριοθέτηση του παιδιού, και ονομάστηκε «τιμωρητικές πρακτικές». Τέλος, οι δηλώσεις που φόρτισαν στον τρίτο παράγοντα δεν παρουσίασαν εννοιολογική συνάφεια. Η εσωτερική αξιοπιστία των τριών παραγόντων υπολογίστηκε με το δείκτη Cronbach's α και βρέθηκε $\alpha = 0.80$, $\alpha = 0.83$ και $\alpha = 0.53$ για τον κάθε παράγοντα αντίστοιχα. Κατά συνέπεια μόνο οι δύο πρώτοι παράγοντες χρησιμοποιήθηκαν στις κατοπινές αναλύσεις. Ο μέσος όρος των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις δηλώσεις των δύο αυτών παραγόντων

ήταν: πρακτικές οριοθέτησης: $M.O. = 5.35$, $T.A. = 1.09$, και τιμωρητικές πρακτικές: $M.O. = 3.08$, $T.A. = 1.50$. Υψηλές τιμές σε κάθε κλίμακα υποδηλώνουν χρήση των συγκεκριμένων πρακτικών πειθαρχίας από τους γονείς.

Από τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος δεν προέκυψε καμία στατιστικά σημαντική διαφορά στις πρακτικές πειθαρχίας που χρησιμοποιούν οι γονείς σε συνάρτηση με το φύλο και τη βαθμίδα του σχολείου στο οποίο φοιτούσε το παιδί τους. Στατιστικά σημαντικές διαφορές όμως προέκυψαν στις πρακτικές οριοθέτησης ως προς το μορφωτικό επίπεδο των γονέων [$F(2, 106) = 10.645$, $p < .001$]. Οι post hoc πολλαπλές συγκρίσεις με το κριτήριο Scheffe έδειξαν ότι οι γονείς χαμηλού μορφωτικού επιπέδου ($M.O. = 4.04$, $T.A. = 1.32$) εφαρμόζαν λιγότερες πρακτικές οριοθέτησης σε σχέση με γονείς μέτριου και υψηλού μορφωτικού επιπέδου ($M.O. = 5.4$, $T.A. = 1.1$, και $M.O. = 5.6$, $T.A. = 0.9$). Καμία στατιστικά σημαντική διαφορά δεν προέκυψε στις πρακτικές τιμωρίας ως προς το μορφωτικό επίπεδο.

Γονεϊκές πρακτικές πειθαρχίας σε συνάρτηση με το πεδίο ελέγχου

Για να προσδιοριστεί κατά πόσο οι γονεϊκές πρακτικές πειθαρχίας (οριοθέτηση, τιμωρία) διέφεραν σε συνάρτηση με το γονεϊκό πεδίο ελέγχου, εφαρμόστηκε μια πολυμεταβλητή ανάλυση διακύμανσης (MANOVA). Για την ανάλυση αυτή χρησιμοποιήθηκαν οι τέσσερις από τις πέντε υποκλίμακες της ΚΓΠΕ, όπως περιγράφονται στην PLOC. Η απόφαση αυτή ελήφθη με βάση: α) τη μεγάλη προσέγγιση του αρχικού θεωρητικού μοντέλου που κατέδειξε η παραγοντική ανάλυση της κλίμακας, και β) το χαμηλό δείκτη εσωτερικής αξιοπιστίας που σημείωσε η υποκλίμακα Έλεγχος της Ζωής των Γονέων από το Παιδί, η οποία και εξαιρέθηκε από τις περαιτέρω αναλύσεις.

Οι τιμές στις τέσσερις υποκλίμακες του γονεϊκού πεδίου ελέγχου χρησιμοποιήθηκαν ως

ανεξάρτητες μεταβλητές, ενώ αυτές των δύο τύπων γονεϊκών πρακτικών πειθαρχίας ως εξαρτημένες. Για τις ανάγκες της ανάλυσης το δείγμα χωρίστηκε σε δύο κατηγορίες, σε γονείς που είχαν χαμηλές και υψηλές τιμές, ενδεικτικές εσωτερικού και εξωτερικού πεδίου αντίστοιχα, στις τέσσερις υποκλίμακες της ΚΓΠΕ. Η κατηγοριοποίηση των υποκειμένων έγινε με βάση τη διάμεση τιμή (Γονεϊκή Επάρκεια = 2, Γονεϊκή Ευθύνη = 2.3, Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο / Τύχη = 2.4, και Γονεϊκός Έλεγχος της Συμπεριφοράς του Παιδιού = 2.3) για καθεμία από τις τέσσερις υποκλίμακες. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν στατιστικά σημαντικές κύριες επιδράσεις των δύο διαστάσεων της ΚΓΠΕ, και συγκεκριμένα του Γονεϊκού Ελέγχου της Συμπεριφοράς του Παιδιού ($Wilks' Lambda = 0.87$, $p < 0.05$) και της Γονεϊκής Πεποίθησης στο Πεπρωμένο / Τύχη ($Wilks' Lambda = 0.88$, $p < .05$), ενώ η αλληλεπίδραση των δύο αυτών μεταβλητών ήταν, επίσης, στατιστικά σημαντική ($Wilks' Lambda = 0.92$, $p < 0.05$). Ακολούθησαν συμπληρωματικές μονομεταβλητές αναλύσεις διακύμανσης για να καθορίσουν σε ποιες εξαρτημένες μεταβλητές εντοπίζονται οι κύριες επιδράσεις καθώς και οι αλληλεπιδράσεις.

Οι post hoc αναλύσεις κατέδειξαν ότι οι γονείς με χαμηλές τιμές στο Γονεϊκό Έλεγχο της Συμπεριφοράς του Παιδιού (δηλαδή με εσωτερικό πεδίο ελέγχου) εφαρμόζουν συχνότερα πρακτικές οριοθέτησης σε σχέση με όσους έχουν υψηλές τιμές (δηλαδή εξωτερικό πεδίο ελέγχου) [$F(1, 107) = 17.33$, $p < 0.001$] ($M.O. = 5.75$, $T.A. = 0.89$, και $M.O. = 4.95$, $T.A. = 1.12$). Στην περίπτωση της Γονεϊκής Πεποίθησης στο Πεπρωμένο / Τύχη γονείς με υψηλές τιμές (εξωτερικό πεδίο ελέγχου) εφαρμόζουν λιγότερες πρακτικές οριοθέτησης [$F(1, 107) = 15.56$, $p < 0.001$] ($M.O. = 5.75$, $T.A. = 0.80$, και $M.O. = 4.98$, $T.A. = 1.19$) και περισσότερες τιμωρητικές πρακτικές [$F(1, 103) = 7.63$, $p < 0.01$] ($M.O. = 2.7$, $T.A. = 1.3$, και $M.O. = 3.5$, $T.A. = 1.6$). Επίσης, μόνο όσον αφορά τις πρακτικές οριοθέτησης η αλληλεπίδραση γονεϊκού ελέγχου και πεποίθησης στο πεπρωμένο και στην τύχη ήταν στατιστικά

σημαντική. Ανάμεσα στους γονείς με υψηλές τιμές στο Γονεϊκό Έλεγχο της Συμπεριφοράς του Παιδιού (εξωτερικό πεδίο ελέγχου) όσοι είχαν χαμηλές τιμές Γονεϊκής Πεποίθησης στο Πεπρωμένο / Τύχη (εσωτερικό πεδίο ελέγχου) ανέφεραν συχνότερη χρήση πρακτικών οριοθέτησης. Στην περίπτωση των τιμωρητικών πρακτικών η αλληλεπίδραση αυτή δε βρέθηκε στατιστικά σημαντική.

Πρόβλεψη των πρακτικών πειθαρχίας

Οι διμεταβλητές συσχετίσεις ανάμεσα στις τιμές των δύο γονεϊκών πρακτικών πειθαρχίας και των διαστάσεων γονεϊκού πεδίου ελέγχου παρουσιάζονται στον Πίνακα 4. Στην περίπτωση των πρακτικών οριοθέτησης οι συσχετίσεις με τις τέσσερις διαστάσεις γονεϊκού πεδίου ελέγχου είναι όλες αρνητικές και στατιστικά σημαντικές εκτός από μία. Αντίθετα, στην περίπτωση των πρακτικών τιμωρίας τρεις από τις συσχετίσεις που προέκυψαν είναι θετικές, δύο μόνο εξ αυτών στατιστικά σημαντικές.

Για να υπολογιστεί η συνδυασμένη συμβολή των τεσσάρων διαστάσεων του γονεϊκού πεδίου ελέγχου στην πρόβλεψη των πρακτικών πειθαρχίας, εφαρμόστηκε πολλαπλή παλινδρομική ανάλυση (μέθοδος ανά βήματα, *stepwise multiple regression*) με τις πρακτικές πειθαρχίας ως εξαρτημένες μεταβλητές και τις διαστάσεις γονεϊκού πεδίου ελέγχου και τα δημογραφικά στοιχεία ως κριτήρια πρόβλεψης.

Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 5, η διάσταση Γονεϊκός Έλεγχος της Συμπεριφοράς του Παιδιού συμβάλλει με το μεγαλύτερο ποσοστό εξηγούμενης διακύμανσης (21%) στην πρόβλεψη των πρακτικών οριοθέτησης και ακολουθούν ο παράγοντας της μόρφωσης (11%) και η διάσταση Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο / Τύχη (5%). Λαμβάνοντας υπόψη ότι μία υψηλή τιμή στις διαστάσεις του γονεϊκού πεδίου ελέγχου δηλώνει μεγαλύτερο εξωτερικό πεδίο ελέγχου, οι αρνητικές τιμές του δείκτη *Beta* υποδηλώνουν ότι μεγαλύτερη χρήση πρακτικών οριοθέτησης προέβλεψαν: α) εσωτερικό πεδίο ελέγχου – γονείς που πιστεύουν ότι ελέγχουν τη συμπεριφορά των παιδιών τους, β) υψηλό μορφωτικό επίπεδο, και γ) γονείς που πιστεύουν ότι η συμπεριφορά των παιδιών τους δεν είναι αποτέλεσμα του πεπρωμένου ή της τύχης. Απεναντίας, τιμωρητικές πρακτικές μπορεί να προβλέψουν οι πεπειθήσεις των γονιών ότι η συμπεριφορά των παιδιών είναι αποτέλεσμα του πεπρω-

του Παιδιού συμβάλλει με το μεγαλύτερο ποσοστό εξηγούμενης διακύμανσης (21%) στην πρόβλεψη των πρακτικών οριοθέτησης και ακολουθούν ο παράγοντας της μόρφωσης (11%) και η διάσταση Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο / Τύχη (5%). Λαμβάνοντας υπόψη ότι μία υψηλή τιμή στις διαστάσεις του γονεϊκού πεδίου ελέγχου δηλώνει μεγαλύτερο εξωτερικό πεδίο ελέγχου, οι αρνητικές τιμές του δείκτη *Beta* υποδηλώνουν ότι μεγαλύτερη χρήση πρακτικών οριοθέτησης προέβλεψαν: α) εσωτερικό πεδίο ελέγχου – γονείς που πιστεύουν ότι ελέγχουν τη συμπεριφορά των παιδιών τους, β) υψηλό μορφωτικό επίπεδο, και γ) γονείς που πιστεύουν ότι η συμπεριφορά των παιδιών τους δεν είναι αποτέλεσμα του πεπρωμένου ή της τύχης. Απεναντίας, τιμωρητικές πρακτικές μπορεί να προβλέψουν οι πεπειθήσεις των γονιών ότι η συμπεριφορά των παιδιών είναι αποτέλεσμα του πεπρω-

Πίνακας 4

Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ πρακτικών πειθαρχίας και διαστάσεων γονεϊκού πεδίου ελέγχου

	Οριοθέτηση Τιμωρία	Γονεϊκή Επάρκεια	Γονεϊκή Ευθύνη	Πεπρωμένο/ Τύχη	Γονεϊκός Έλεγχος
Οριοθέτηση Τιμωρία	-.103				
Γονεϊκή Επάρκεια	-.275**	.139			
Γονεϊκή Ευθύνη	-.101	-.055	.113		
Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο / Τύχη	-.419**	.252**	.436**	-.025	
Γονεϊκός Έλεγχος της Συμπεριφοράς του Παιδιού	-.446**	.272**	.353**	.175	.374**

* $p < 0,05$ (διπλής κατεύθυνσης).

** $p < 0,01$ (διπλής κατεύθυνσης).

μένου ή της τύχης (ποσοστό εξηγούμενης διακύμανσης 5%).

Συμπεράσματα

Ο πρώτος στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών της ΚΓΠΕ. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως, αν και οι επιμέρους διαστάσεις της εννοιολογικής κατασκευής Γονεϊκό Πεδίο Ελέγχου δεν προέκυψαν όπως ακριβώς στην αρχική κλίμακα, η εσωτερική αξιοπιστία τους ήταν σύστοιχη ως προς αυτή της μελέτης στάθμισης. Επίσης, οι μέσοι όροι των κλιμάκων στην παρούσα μελέτη δε διέφεραν πολύ από εκείνους του δείγματος στη μελέτη των Campis, Lyman και Prentice-Dunn (1986), παρά μόνο στη διάσταση Έλεγχος της Ζωής των Γονέων από το Παιδί, η οποία για το λόγο αυτό εξαιρέθηκε από τις αναλύσεις μας. Γενικότερα μπορούμε να πούμε πως τα δεδομένα μας επιτρέπουν να υποστηρίξουμε ότι η διαδικασία προσαρμογής της ΚΓΠΕ που επιχειρήθηκε στο πλαίσιο αυτής της έρευνας ήταν επιτυχημένη, καθώς τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά των περισσότερων υποκλιμάκων πλησιάζουν αρκετά

τα αντίστοιχα του πρωτογενούς εργαλείου. Θεωρούμε ότι με τη συλλογή περισσότερων δεδομένων θα είμαστε σε θέση να βελτιώσουμε περαιτέρω την πολιτισμική εγκυρότητα των δηλώσεων, ώστε οι παράγοντες που θα προκύψουν, τόσο από διερευνητική όσο και από επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων, να αναπαράγουν πιστότερα τις αρχικές διαστάσεις της κλίμακας.

Ο βασικός στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στο γονεϊκό πεδίο ελέγχου και στις πρακτικές πειθαρχίας που χρησιμοποιούν οι γονείς. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η διάσταση Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο / Τύχη συνέβαλε σημαντικά στην πρόβλεψη και των δύο πρακτικών πειθαρχίας. Συγκεκριμένα, γονείς που θεωρούν ότι είναι ικανοί να ελέγξουν τη συμπεριφορά του παιδιού τους (μεγαλύτερο εσωτερικό πεδίο στη διάσταση Γονεϊκός Έλεγχος της Συμπεριφοράς του Παιδιού), με υψηλότερη μόρφωση καθώς και χαμηλή Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο / Τύχη (μεγαλύτερο εσωτερικό πεδίο ελέγχου) έχουν μεγαλύτερη τάση να δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν πρακτικές οριοθέτησης. Αντίθετα, όσο περισσότερο οι γονείς θεωρούν ότι η συμπεριφορά του παιδιού τους είναι θέμα του πεπρωμέ-

Πίνακας 5

Ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης (ανά βήματα) των διαστάσεων του γονεϊκού πεδίου ελέγχου που μπορούν να προβλέψουν τις πρακτικές πειθαρχίας

	R^2	Σφάλμα Β	Beta	t	p
Πρακτικές οριοθέτησης					
Γονεϊκός Έλεγχος της Συμπεριφοράς του Παιδιού	0.21	0.128	-0.371	-4.288	0.000
Μόρφωση	0.32	0.134	0.293	3.620	0.000
Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο/Τύχη	0.37	0.113	-0.245	-2.795	0.006
	$R^2 = 37\%$			$F(3, 102) = 19.441, p = 0.000$	
Πρακτικές τιμωρίας					
Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο/Τύχη	0.05	0.176	0.215	2.164	0.033
	$R^2 = 5\%$			$F(1, 98) = 4.684, p = 0.033$	

νου ή της τύχης (υψηλό εξωτερικό πεδίο ελέγχου) τόσο αυξάνεται η πιθανότητα χρήσης τιμωρητικών πρακτικών. Ακόμα και εκείνοι οι γονείς που δε νιώθουν να ελέγχουν τη συμπεριφορά του παιδιού τους (χαμηλή πεποίθηση στο Γονεϊκό Έλεγχο της Συμπεριφοράς του Παιδιού) αλλά έχουν πίστη στο δικό τους ρόλο (χαμηλή Γονεϊκή Πεποίθηση στο Πεπρωμένο / Τύχη) χρησιμοποιούν περισσότερο πρακτικές οριοθέτησης, όπως προέκυψε από την πολλαπλή ανάλυση της διακύμανσης. Τα αποτελέσματα συμφωνούν με τα ευρήματα των Bugenthal, Blue και Cruzcosa (1989), οι οποίοι βρήκαν ότι οι γονείς με εξωτερικό πεδίο ελέγχου χρησιμοποιούν πρακτικές αυταρχικής διαπαιδαγώγησης.

Οι γονείς του δείγματός μας φαίνεται να έχουν αναπτυγμένο το αίσθημα της γονεϊκής ευθύνης και του ελέγχου της συμπεριφοράς των παιδιών τους, εντούτοις, όμως, θεωρούν ότι η συμπεριφορά των παιδιών τους ελέγχεται ταυτόχρονα και από το πεπρωμένο ή την τύχη, από παράγοντες δηλαδή εκτός του δικού τους ελέγχου. Εκείνο που χρειάζεται περισσότερη διερεύνηση είναι αν οι πεποιθήσεις των γονέων για το πεδίο ελέγχου της συμπεριφοράς του παιδιού διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος της συμπεριφοράς. Δηλαδή, εάν αναλαμβάνουν οι ίδιοι την ευθύνη για θεμιτές συμπεριφορές, ενώ εναποθέτουν την αδυναμία τους να ελέγξουν ανεπιθύμητες συμπεριφορές σε εξωτερικούς παράγοντες, όπως, π.χ., στο πεπρωμένο ή στην τύχη.

Το επίπεδο μόρφωσης φαίνεται να επηρεάζει σημαντικά τις πρακτικές πειθαρχίας που χρησιμοποιούν οι γονείς. Γονείς με χαμηλό επίπεδο μόρφωσης βρέθηκε να χρησιμοποιούν λιγότερες πρακτικές οριοθέτησης σε σχέση με περισσότερο μορφωμένους.

Τα ευρήματα της έρευνας αυτής χρειάζεται να επιβεβαιωθούν και από μεταγενέστερες μελέτες. Ένα μεθοδολογικό περιορισμό της έρευνας αποτελεί το γεγονός ότι είναι συσχετιστική. Άρα είναι δύσκολο να συμπεράνουμε κατά πόσο οι γονεϊκές πεποιθήσεις πεδίου ελέγχου προηγούνται (αποτελούν την αιτία) των αποφάσεών τους για το πώς θα πειθαρχούν το παιδί τους ή αν

αποτελούν συνέπεια της ίδιας της συμπεριφοράς του παιδιού, που επιτρέπει λιγότερο ή περισσότερο γονεϊκό έλεγχο. Η έλλειψη κατανόησης της προέλευσης των γονεϊκών πεποιθήσεων πεδίου ελέγχου αντανακλάται και στη σχετική βιβλιογραφία (Lovejoy, Verda, & Hays, 1997).

Σε περίπτωση που τα ευρήματα της έρευνας αυτής επιβεβαιωθούν και από μελλοντικές έρευνες, η έννοια του γονεϊκού πεδίου ελέγχου πιθανόν να αποδειχθεί απαραίτητη σε διάφορες σχολές γονέων ή θεραπευτικές παρεμβάσεις στην οικογένεια. Σε πρώτο στάδιο, η επίγνωση του γονεϊκού πεδίου ελέγχου μπορεί να αποτελέσει πηγή αυτογνωσίας για ένα γονιό ώστε να αντιληφθεί τα κίνητρα πίσω από τις πρακτικές διαπαιδαγώγησης που υιοθετεί. Σε ένα επόμενο στάδιο, ο γονιός μπορεί να δοκιμάσει εναλλακτικούς χειρισμούς της συμπεριφοράς του παιδιού, που πιθανόν να τον οδηγήσουν σε διαφοροποίηση των αιτιακών αποδόσεών του. Τέτοιες παρεμβάσεις αποτελούν και τη βάση διάφορων γνωστικών προσεγγίσεων στην ψυχοθεραπεία, οι οποίες προτείνουν ότι η αλλαγή στην ανθρώπινη συμπεριφορά μπορεί να προκύψει διαφοροποιώντας τον τρόπο με τον οποίο το άτομο ερμηνεύει διάφορα γεγονότα (Hollon & Beck, 1986). Παρεμβαίνοντας στις αποδόσεις των γονιών για τον έλεγχο που ασκούν στη συμπεριφορά του παιδιού, ο επαγγελματίας ψυχικής υγείας μπορεί να καθοδηγήσει τους γονείς στην υιοθέτηση πιο επιτυχημένων τρόπων διαπαιδαγώγησης, όπως, π.χ., οι πρακτικές οριοθέτησης, οι οποίες φαίνεται να εμποδίζουν την εμφάνιση αντικοινωνικών συμπεριφορών (Hagekull, Bohlin, & Hammarberg, 2001) και να μειώνουν το άγχος στους γονείς που αισθάνονται ανίκανοι να ελέγξουν την ανεπιθύμητη συμπεριφορά των παιδιών τους (Chorpita & Barlow, 1998). Μελλοντικές έρευνες μπορούν επίσης να μελετήσουν το πεδίο ελέγχου άλλων ενηλίκων που έρχονται σε άμεση επαφή με τα παιδιά, όπως οι εκπαιδευτικοί, ώστε να διαπιστωθεί ο ρόλος των δικών τους πεποιθήσεων ελέγχου στη διαπαιδαγώγηση, και κατά συνέπεια στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς των παιδιών.

Συμπερασματικά, η παρούσα έρευνα συνεισφέρει τόσο στην ελληνική όσο και στη διεθνή βιβλιογραφία, διότι αφενός μεν προσφέρει συγκρίσιμα ψυχομετρικά δεδομένα με την προσαρμογή της κλίμακας στα ελληνικά και αφετέρου συμβάλει στο διάλογο αναφορικά με το ρόλο που διαδραματίζουν οι γονεϊκές πεποιθήσεις πεδίου ελέγχου στον τρόπο διαπαιδαγώγησης των παιδιών.

Βιβλιογραφία

- Bugenthal, D. B., Blue, J., & Cruzcosa, M. (1989). Perceived control over caregiving outcomes: Implications for child abuse. *Developmental Psychology*, 25, 532-539.
- Calkins, S. D. (1994). Origins and outcomes of individual differences in emotion regulation. In N. A. Fox (Vol. Ed.), *The Development of Emotion Regulation: Biological and Behavioral Considerations. Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59 (2-3, pp. 53-72, serial No. 240).
- Campis, L. K., Lyman R. D., & Prentice-Dunn, S. (1986). The parental locus of controls scale: Development and validation. *Journal of Clinical Child Psychology*, 15, 260-267.
- Cattell, R. B. (1966). The scree test for the number of factors. *Multivariate Behavioural Research*, 1, 245-276.
- Chorpita, B. F., & Barlow, D. H. (1998). The development of anxiety: The role of control in the early environment. *Psychological Bulletin*, 124, 3-21.
- Hagekull, B., Bohlin, G., & Hammarberg, A. (2001). The role of parental perceived control in child development: A longitudinal study. *International Journal of Behavioral Development*, 25, 429-437.
- Heath, P. A., & Cavanaugh, K. (1993). Divorced mothers' gender role ideology, locus of control and disciplinary patterns. *Sex Roles*, 29, 781-793.
- Hollon, S. D., & Beck, A. T. (1986). Cognitive and cognitive behavioral therapies. In S. L. Garfield & A. E. Bergin (Eds.), *Handbook of psychotherapy and behavior change* (3rd ed., pp. 443-483). New York: John Wiley & Sons.
- Janssens, J. (1994). Authoritarian child rearing, parental locus of control, and the child's behaviour style. *International Journal of Behavioural Development*, 17, 485-501.
- Lefcourt, H. M. (1982). *Locus of control: Current trends in theory and research* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Lefcourt, H. M. (1983). The locus of control as a moderator variable: Stress. In H. M. Lefcourt (Ed.), *Research with the locus of control construct* (Vol. 2, pp. 253-268). New York: Academic Press.
- Lovejoy, M. C., Verda, M. R., & Hays, C. E. (1997). Convergent and discriminant validity of measures of parenting efficacy and control. *Journal of Clinical Child Psychology*, 26(4), 366-376.
- Morton, T. L. (1997). The relationship between parental locus of control and children's perceptions of control. *The Journal of Genetic Psychology*, 158, 216-255.
- Ortega, D. (2001). Parenting efficacy, aggressive parenting and cultural connections. *Child and Family Social Work*, 6, 47-57.
- Panayiotou, G., Kapardis, A., & Demetriou, A. (2002). *Attitudes of Cypriot parents toward children's psychological problems and mental health services*. Paper presented at the 4th meeting of the International Academy of Family Psychology, Heidelberg, Germany.
- Roberts, M. W., Joe, V. C., & Rowe-Halbert, A. (1992). Oppositional child behaviour and parental locus of control. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21, 170-177.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectations for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 80 (Whole No. 609).
- Rotter, J. B. (1982). *The development and application of social learning theory*. New York: Praeger.

Effects of parental beliefs regarding the control of children's behaviour on discipline practices

CONSTANTINOS M. KOKKINOS

Democritus University of Thrace, Greece

GEORGIA PANAYIOTOU

University of Cyprus, Cyprus

ABSTRACT

The present study investigates parental locus of control beliefs regarding child behaviour and their effect on discipline practices. The effect of parental education on these variables is also examined. Simultaneously, the study provides evidence with regards to the psychometric characteristics of the Greek translation of the Parental Locus of Control (PLOC) scale. 287 parents completed the scale of whom 122 additionally took a questionnaire on discipline practices. Results showed, first, that the Greek PLOC is adequate for use with Greek samples. Second, it appears that internal parental locus of control beliefs can predict the use of limit setting practices, whereas external locus of control beliefs are indicative of the use of punishment.

Key words: Parental locus of control, Discipline practices.

Address: Constantinos M. Kokkinos, Department of Educational Sciences in Early Childhood, Democritus University of Thrace, Nea Hili, GR 681 00 Alexandroupolis, Greece. Tel.: 0030-25510-30066, E-mail: kkokkino@psed.duth.gr